

Warszawa, 14 maja 2026 r.

Niniejszym Sieć Obywatelska Watchdog Polska przedstawia opinię w ramach konsultacji projektu „Polityki rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce do 2030 roku” (ID260).

Jednocześnie pragniemy zauważyć, że braliśmy już udział w konsultacjach poprzedniej wersji tego dokumentu. W przedstawionej wówczas opinii zgłosiliśmy jedenaście rekomendacji dotyczących przede wszystkim przejrzystości, rozliczalności, dokumentowania i nadzoru nad wykorzystywaniem systemów sztucznej inteligencji w sektorze publicznym. Z przykrością odnotowujemy, że — według naszej oceny — rekomendacje te nie znalazły istotnego odzwierciedlenia w obecnej wersji dokumentu.

Nadal uznajemy je za aktualne i ważne. Nie widzimy jednak potrzeby ich prostego powtarzania w niezmienionej formie. Od czasu poprzednich konsultacji prowadziliśmy zakrojone na szeroką skalę działania monitoringowe dotyczące wykorzystywania rozwiązań opartych na sztucznej inteligencji przez podmioty publiczne. Zdobyte przy tym doświadczenia potwierdzają, że kluczowym wyzwaniem pozostaje brak systemowej, łatwo dostępnej i porównywalnej informacji o tym, gdzie, do czego i w jaki sposób administracja publiczna wykorzystuje AI.

Z tego względu w obecnej opinii koncentrujemy się na dwóch postulatach, które uważamy za niezbędne dla ochrony praw obywateli oraz budowania zaufania do wykorzystywania sztucznej inteligencji przez organy publiczne.

Są to:

- 1. utworzenie publicznego rejestru zastosowań systemów AI w administracji publicznej;**
- 2. wprowadzenie obowiązku oznaczania użycia AI w decyzjach, pismach, dokumentach urzędowych i innych działaniach organów publicznych.**

Uważamy, że bez realizacji tych dwóch postulatów deklaracje dotyczące przejrzystości, odpowiedzialności i zaufania do AI pozostaną w dużej mierze nieweryfikowalne. W naszej ocenie publiczny rejestr zastosowań AI oraz obowiązek oznaczania użycia AI w działaniach administracji publicznej powinny zostać potraktowane jako minimalne gwarancje przejrzystości i rozliczalności państwa i jego organów korzystających ze sztucznej inteligencji.

Nie są to rozwiązania blokujące rozwój innowacji. Przeciwnie, mogą one zwiększyć społeczne zaufanie do nowych technologii, ograniczyć ryzyko nadużyć i ułatwić administracji odpowiedzialne wdrażanie narzędzi AI. Transparentność nie powinna być postrzegana jako obciążenie, lecz jako warunek legalnego, bezpiecznego i akceptowalnego społecznie wykorzystania sztucznej inteligencji w sektorze publicznym.

Wnosimy zatem o uzupełnienie projektu „Polityki rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce do 2030 roku” o wskazane wyżej działania i mierzalne wskaźniki ich realizacji.

1. Publiczny rejestr zastosowań AI w administracji publicznej

Świadomie proponujemy używanie pojęcia „rejestr zastosowań AI”, zamiast ograniczania się do „rejestru systemów AI”. Z perspektywy obywateli, organizacji społecznych, mediów i organów kontrolnych kluczowe jest bowiem nie tylko to, jakie narzędzia zostały zakupione lub wdrożone, lecz przede wszystkim to, w jakich procesach administracyjnych są wykorzystywane i w jakim zakresie wpływają na sytuację obywateli.

Taki rejestr powinien stanowić jedno z podstawowych narzędzi realizacji zasady przejrzystości i rozliczalności AI w sektorze publicznym. Jego celem nie powinno być tworzenie kolejnego obowiązku sprawozdawczego dla administracji, lecz zapewnienie, że rozwój AI w państwie będzie możliwy do społecznej, instytucjonalnej i eksperckiej kontroli.

Doświadczenia z prowadzonych przez nas działań monitoringowych wskazują, że informacje o wykorzystywaniu AI przez podmioty publiczne są obecnie rozproszone, niejednolite i często możliwe do uzyskania dopiero w trybie wniosków o informację publiczną, o ile w ogóle. Taki model jest niewystarczający wobec skali wdrożeń AI w administracji. Obywatele nie są w stanie skutecznie kontrolować wykorzystania sztucznej inteligencji przez państwo, jeżeli najpierw muszą samodzielnie ustalać, czy i gdzie takie rozwiązania w ogóle są stosowane.

Wpisanie rejestru zastosowań AI do Polityki miałoby również znaczenie porządkujące dla samej administracji. Ułatwiłoby koordynację wdrożeń, ocenę ryzyk, wymianę dobrych praktyk, identyfikację rozwiązań powielanych w wielu instytucjach oraz monitorowanie zgodności z wymaganiami wynikającymi z prawa unijnego i krajowego.

Postulujemy zatem, aby Polityka AI przewidywała:

utworzenie i prowadzenie centralnego, publicznego rejestru zastosowań systemów sztucznej inteligencji w administracji publicznej, obejmującego co najmniej informacje pozwalające ustalić, w jakim obszarze działania państwa, w jakim celu i przez jaki podmiot dane rozwiązanie jest wykorzystywane.

Rejestr ten powinien być powiązany z systemem wdrażania i monitorowania Polityki AI. W naszej ocenie zasadne jest również dodanie odpowiedniego wskaźnika, np.:

odsetek podmiotów publicznych wykorzystujących AI, które ujawniają swoje zastosowania AI w publicznym rejestrze — cel: 100%.

Ponadto uważamy, że wpis do rejestru powinien być warunkiem dopuszczalności wykorzystania danego zastosowania AI w administracji publicznej. Innymi słowy, organ publiczny nie powinien korzystać z systemu AI w procesie dotyczącym obywateli, jeżeli zastosowanie to nie zostało wcześniej ujawnione w rejestrze. W przypadku systemów mogących wpływać na sytuację prawną obywatela brak wpisu powinien stanowić co najmniej

istotną wadę proceduralną oraz podstawę do oceny odpowiedzialności służbowej lub organizacyjnej osób odpowiedzialnych za wdrożenie.

2. Oznaczanie użycia AI w decyzjach, pismach i dokumentach publicznych

Postulujemy także uzupełnienie Polityki o zasadę, zgodnie z którą wykorzystanie sztucznej inteligencji przez administrację publiczną powinno być widoczne dla obywatela zawsze wtedy, gdy AI uczestniczyła - w dowolnym zakresie i na dowolnym etapie - w przygotowaniu sprawy, dokumentu, pisma, rekomendacji, analizy lub rozstrzygnięcia. Obywatel powinien wiedzieć, kiedy administracja korzysta wobec niego z AI albo kiedy AI współuczestniczy w tworzeniu dokumentów i działań organu publicznego.

Taki obowiązek powinien obejmować nie tylko sytuacje, w których system formalnie podejmuje decyzję. W praktyce istotny wpływ na sprawę może mieć również system, który „jedynie” wspiera urzędnika: wskazuje sprawy do kontroli, porządkuje kolejność ich rozpatrywania, przygotowuje projekt pisma, generuje rekomendację, analizuje ryzyko albo podsumowuje materiał dowodowy. Dla obywatela różnica między „decyzją podjętą przez AI” a „decyzją przygotowaną z istotnym udziałem AI” jest znacznie mniej istotna niż fakt, że technologia wpłynęła na sposób potraktowania jego sprawy.

Oznaczanie użycia AI jest warunkiem realnej rozliczalności administracji. Bez takiej informacji obywatel nie wie, że może zapytać o zasady działania systemu, zakwestionować jego wpływ na sprawę, domagać się wyjaśnień lub dodatkowej weryfikacji przez człowieka.

Postulujemy zatem, aby Polityka AI przewidywała:

wprowadzenie standardu oznaczania użycia sztucznej inteligencji w działaniach administracji publicznej, w szczególności w decyzjach, pismach, dokumentach urzędowych i komunikacji z obywatelami, jeżeli AI była wykorzystywana w sposób mogący mieć znaczenie dla merytoryki dokumentu, przebiegu sprawy lub sytuacji obywatela.

Standard ten powinien zostać powiązany z celem budowania zaufania do AI oraz z działaniami dotyczącymi przejrzystości i odpowiedzialności. Zasadne byłoby również dodanie wskaźnika, np.:

odsetek decyzji, pism i dokumentów publicznych przygotowanych z istotnym udziałem AI, które zawierają oznaczenie tego faktu — cel: 100%.